

Fərmanlar

Bakı şəhərində fəvqəladə vəziyyət tətbiq olunması haqqında SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fərmanı (19 yanvar 1990-cı il)	2
Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası prezidentinin fərmanı 20 Yanvarın respublikada ümumxalq hüznü günü müəyyən edilməsi haqqında (5 dekabr 1990).....	3
“20 Yanvarın respublikada ümumxalq hüzn günü elan edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası prezidentinin 1990-cı il 5 dekabr tarixli fərmanının ləğv edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası prezidentinin fərmanı (22 yanvar 1992).....	4
20 Yanvar faciəsinin 4-cü ildönümünün keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı (5 yanvar 1994).....	5
«20 Yanvar Şəhidi» fəxri adının təsis edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı (31 mart 1998).....	7
«20 Yanvar şəhidi» fəxri adi haqqında əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı (29 dekabr 1998).....	8
20 Yanvar faciəsinin 10-cu ildönümü haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı (16 dekabr 1999)	9
"20 Yanvar Şəhidi" fəxri adının verilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı (17 yanvar 2000).....	12
"20 Yanvar şəhidi" fəxri adının verilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 17 yanvar tarixli 259 nömrəli fərmanına əlavə edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı (27 sentyabr 2003).....	15
“20 Yanvar şəhidinin ailəsi üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü”nün təsis edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı (19 yanvar 2006)	16
1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar əlil olmuş şəxslərə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün təsis edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı (19 yanvar 2011)	17
“20 Yanvar şəhidi” fəxri adının vəsiqəsinin təsviri (16 mart 2020)	18

**Bakı şəhərində fəvqəladə vəziyyət tətbiq olunması haqqında
SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin fərmanı (19 yanvar 1990-cı il)**

Bakı şəhərində vəziyyətin kəskin surətdə gərginləşməsi, cinayətkar ekstremist qüvvələrin kütləvi iğtişəşlər təşkil edərək, qanuni fəaliyyət göstərən dövlət orqanlarını hakimiyyətdən zorakılıqla uzaqlaşdırmaq cəhdləri ilə əlaqədar və vətəndaşların müdafiəsi və təhlükəsizliyi naminə SSRİ Ali Sovetinin Rəyasət Heyəti SSRİ Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin 14-cü bəndini əsas tutaraq **qərara alır**:

1990-cı il yanvarın 20-dən Bakı şəhərində fəvqəladə vəziyyət elan edərək, SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 1990-cı il 15 yanvar tarixli fərmanının qüvvəsi onun ərazisinə şamil olunsun.

SSRİ Ali Sovetinin sədri M. QORBAÇOV.

Moskva, Kreml.

19 yanvar 1990-cı il.

“Bakı”. - 1990. – 25 yanvar. - № 15 - S. 3.

Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası prezidentinin fərmanı
20 Yanvarın respublikada ümumxalq hüznü günü müəyyən edilməsi haqqında
(5 dekabr 1990)

1990-cı il yanvarın 20-də Bakı şəhərində baş vermiş faciəli hadisələrlə əlaqədar olaraq 20 Yanvar respublikada ümumxalq hüznü günü elan edilsin.

Bakı şəhəri, 5 dekabr 1990-cı il.

**“20 Yanvarın respublikada ümumxalq hüzn günü elan edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası prezidentinin 1990-cı il 5 dekabr tarixli fərmanının ləğv edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası prezidentinin fərmanı
(22 yanvar 1992)**

Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Milli Şurası tərəfindən “Şəhidlər gününün elan olunması haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbul edilməsi ilə əlaqədar olaraq qərara alıram:

“20 yanvarın respublikada ümumxalq hüzn günü müəyyən edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1990-cı il 5 dekabr tarixli Fərmanı ləğv edilsin.

Bakı şəhəri, 22 yanvar 1992-ci il

20 Yanvar faciəsinin 4-cü ildönümünün keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı (5 yanvar 1994)

Xalqımızın tarixinə qanlı yanvar faciəsi kimi daxil olmuş 1990-cı il yanvarın 20-də Azərbaycan öz azadlığı və müstəqilliyi uğrunda ilk şəhidlərini vermişdir. Tarixin yaddaşına qanla yazılmış həmin gündən bizi 4 illik zaman məsafəsi ayırır. Təəssüf ki, bu 4 il ərzində 20 Yanvar hadisələrinə dövlət səviyyəsində lazımı siyasi-hüquqi qiymət verilməmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Milli Şurasının bu barədə müvafiq qərarı olmuşdur. Lakin 1992-ci il 19 yanvar tarixli bu qərarla yanvar hadisələrinin əsl səbəbləri açıqlanmamış, həqiqi günahkarları aşkar edilməmişdir. Bununla belə, həmin qərarın özü də qəbul edildiyi 2 il ərzində yerinə yetirilməmişdir.

Qurban getmiş günahsız oğul və qızlarımızın əziz xatirələrinin ehtiramla yad edilməsini hər bir Azərbaycan vətəndaşı üçün müqəddəs borc hesab edərək, 20 Yanvar faciəsinin 4-cü ildönümü münasibətilə qərara alıram:

1. 20 Yanvar faciəsinin 4-cü ildönümü ilə bağlı tədbirlərin hazırlanması və keçirilməsi üçün aşağıdakı tərkibdə Dövlət Komissiyası yaradılsın:

Elçin Əfəndiyev — Baş nazirin müavini (sədr).

Arif Rəhimzadə — Dövlət müşaviri.

Fatma Abdullazadə — Prezident Aparatının humanitar siyasət şöbəsinin müdiri.

Rəfael Allahverdiyev — Bakı şəhər İcra hakimiyyətinin başçısı.

Allahşükür Paşazadə — Qafqaz Müsəlmanları Ruhani İdarəsinin sədri, şeyxülislam.

Anar Rzayev — Yazıçılar Birliyinin sədri.

Eldar Salayev — Elmlər Akademiyasının prezidenti.

Polad Bülbüloğlu — mədəniyyət naziri.

Lidiya Rəsulova — təhsil naziri.

Sabir Rüstəmxanlı — mətbuat və informasiya naziri.

Məmmədrəfi Məmmədov — müdafiə naziri.

Vaqif Novruzov — daxili işlər naziri.

Nəriman İmranov — milli təhlükəsizlik naziri.

Əli İnsanov — səhiyyə naziri.

Qüdrət Əbdülsəlimzadə — Dövlət Əmlak Komitəsinin sədri.

Babək Məmmədov — Dövlət Teleradio Verilişləri Şirkətinin sədri.

Bəxtiyar Vahabzadə — xalq şairi.

Arif Məlikov — bəstəkar, xalq artisti.

Nadejda İsmayılova — jurnalist.

Xamis Muradov — kinorejissor.

Komissiya keçiriləcək tədbirlərlə bağlı təkliflərini 3 gün müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyə olunsun ki, 20 Yanvar hadisələrinə tam siyasi-hüquqi qiymət versin. Bu məqsədlə Milli Məclisin xüsusi sessiyasının keçirilməsi məsələsinə baxılsın.

3. Bu Formanda irəli gələn məsələlərin həlli Nazirlər Kabinetinə tapşırılsın.

Heydər ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 5 yanvar 1994-cü il.

**«20 Yanvar Şəhidi» fəxri adının təsis edilməsi haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı
(31 mart 1998)**

1990-cı il yanvarın 20-si Azərbaycan xalqının tarixinə Qanlı Yanvar günü kimi həkk olunmuşdur. Azərbaycanda suveren, demokratik bir dövlət yaratmaq amalı ilə ayağa qalxmış xalqın inam və iradəsini qırmaq, milli mənliliyini alçaltmaq, milli azadlıq hərəkatını boğmaq məqsədi ilə 1990-cı il yanvarın 20-də sovet ordusunun hərbi hissələri Bakıya və respublikanın bir neçə rayonuna yeridilmişdir. Beləliklə, Azərbaycan xalqına qarşı totalitar kommunist rejimi tərəfindən hərbi təcavüz edilmişdir. Xalqın haqq işinin müdafiəsi naminə küçələrə çıxmış dinc əhaliyə qarşı ağır cinayət törədilmiş, yüzlərlə insan yaralanmış və qəddarcasına qətlə yetirilmişdir.

20 Yanvar həm də xalqımızın qəhrəmanlıq günüdür. Azərbaycan xalqı hərbi, siyasi, mədəni təcavüzə məruz qalsa da, öz tarixi qəhrəmanlıq ənənələrinə sadıqlığını, Vətənin müstəqilliyini qorumaq üçün şəhid olmaq əzmini bütün dünyaya nümayiş etdirmişdir. Azadlıq yolunda özünü qurban vermiş şəhidlərimizin fədakarlığı xalqımızın qəlbində daim yaşayacaq, gələcək nəsillər üçün qəhrəmanlıq məktəbi olacaqdır.

1990-cı ilin yanvarında Azərbaycanın azadlığı uğrunda şəhid olanların xatirəsini əbədləşdirmək məqsədi ilə qərara alıram:

- 1990-cı ilin yanvar faciəsi zamanı həlak olmuş Azərbaycan Respublikası vətəndaşları üçün «20 Yanvar şəhidi» fəxri adı təsis edilsin.
- Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə tapşırılsın ki, bir ay ərzində «20 Yanvar şəhidi» fəxri adının əsasnaməsini hazırlayıb təsdiq olunmaq üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

Heydər ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 31 mart 1998-ci il

**«20 Yanvar şəhidi» fəxri adi haqqında əsasnamənin
təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı
(29 dekabr 1998)**

«20 Yanvar şəhidi» fəxri adının təsis edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 31 mart tarixli 695 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq qərara alıram:

- «20 Yanvar şəhidi» fəxri adı haqqında Əsasnamə (əlavə olunur) təsdiq edilsin.
- Bu Fərman imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Heydər ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 29 dekabr 1998-ci il

**«20 Yanvar şəhidi» fəxri adı haqqında
Əsasnamə**

*Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
1998-ci il 29 dekabr tarixli Fərmanı ilə
təsdiq edilmişdir*

1. «20 Yanvar şəhidi» fəxri adı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 31 mart tarixli 695 nömrəli Fərmanı ilə təsis edilmişdir. «20 Yanvar şəhidi» fəxri adı ilə Azərbaycan Respublikasının azadlığı, suverenliyi və dövlət müstəqilliyi uğrunda 1990-cı ilin yanvarında Bakı şəhərində, Lənkəran və Neftçala rayonlarında faciəli hadisələr zamanı həlak olmuş və həmin hadisələr nəticəsində aldığı xəsarətdən (yaralanma, travma, kontuziya) vəfat etmiş şəxslər (ölümündən sonra) təltif olunurlar.[1]

2. «20 Yanvar şəhidi» fəxri adının verilməsi haqqında vəsatət qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada müvafiq sənədlər əsasında Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən qaldırılır.

Vəsatət Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən vətəndaşların və ictimai təşkilatların müraciətinə uyğun olaraq qaldırıla bilər.

3. Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi «20 Yanvar şəhidi» fəxri adı ilə təltif olunmağa hüquq yarandıqdan və ya bu barədə müraciət edildikdən sonra 1 ay müddətində bütün zəruri sənədləri toplayaraq vəsatətlə birlikdə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edir.

4. «20 Yanvar şəhidi» fəxri adı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı əsasında verilir.

5. «20 Yanvar şəhidi» fəxri adı ilə təltif olunma haqqında müvafiq vəsiqə şəhid ailəsi statusu almaq hüququ olan ailə üzvlərindən birinə təqdim olunur.

«20 Yanvar şəhidi» fəxri adının vəsiqəsində şəhidin soyadı, adı, atasının adı və təltif olunmaq haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamının nömrəsi, verildiyi tarix qeyd olunur.

6. «20 Yanvar şəhidi» fəxri adı ilə təltif olunanların ailə üzvləri qanunvericilikdə şəhid ailələri üçün nəzərdə tutulan güzəşt və imtiyazlardan istifadə edirlər.

20 Yanvar faciəsinin 10-cu ildönümü haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı (16 dekabr 1999)

1990-cı il yanvarın 20-də Azərbaycan xalqına qarşı ağır cinayət törədilmişdir. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün pozulması cəhdlərinə, keçmiş SSRİ rəhbərliyinin Azərbaycan xalqına qarşı apardığı ədalətsiz və qərəzli siyasətə, yerli rəhbərliyin yarıtmaz fəaliyyətinə etiraz əlaməti olaraq küçələrə çıxmış dinc əhaliyə divan tutmaq məqsədilə Bakıya və respublikanın bir neçə rayonuna qanunsuz olaraq sovet qoşun hissələri yeridildi. Görünməmiş qəddarlıqla həyata keçirilən cəza tədbirləri nəticəsində Azərbaycanın yüzlərlə günahsız vətəndaşı yaralandı və qətlə yetirildi. Bununla Azərbaycan xalqına qarşı kütləvi terror aktı həyata keçirildi.

20 Yanvar hadisələri ərəfəsində Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası rəhbərliyinin xalqın mənafeyinə zidd siyasəti, Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyünə qarşı Mərkəzin apardığı qeyri-obyektiv və qərəzli xətt respublika əhalisinin hədsiz qəzəbinə səbəb oldu. O zamankı Azərbaycan rəhbərliyinin xüsusilə Dağlıq Qarabağ məsələsində Mərkəzlə sövdələşməsi respublikada kəskin etirazlar doğurdu.

1987-ci ildən başlayaraq ortaya atılan qondarma Dağlıq Qarabağ problemi Azərbaycan xalqı tərəfindən elə ilk günlərdən respublikanın ərazi bütövlüyünə qarşı, vətəndaşların konstitusiya hüquqlarının pozulmasına yönəldilmiş bir cəhd kimi qəbul olundu. Lakin sərhədlərimizin toxunulmazlığı müxtəlif səviyyəli dövlət qurumları tərəfindən rəsmən dəfələrlə təsdiq edilsə də, Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin Azərbaycanın tərkibindən çıxarılması məqsədini güdən siyasət mərhələ-mərhələ həyata keçirilirdi.

Hələ 1988-ci ilin martında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsi və SSRİ Nazirlər Soveti Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi haqqında xüsusi bir qərar qəbul edərək, əslində Dağlıq Qarabağın Azərbaycan SSRİ-nin tabeliyindən çıxarılmasının təməlini qoydu. Heç bir obyektiv əsas istinad etməyən, qondarma səbəblərlə qəbul edilmiş bu qərarla Dağlıq Qarabağa müstəsna hüquqlar verildi, külli miqdarda vəsait ayrıldı, Vilayətin bir çox məsələlərinin həlli birbaşa İttifaq nazirlik və qurumlarına həvalə edildi. Azərbaycan SSR Ali Sovetinin 17 iyun 1988-ci il tarixli qərarında isə qeyd olunurdu ki, Mərkəzin həmin qərarı ilə həyata keçirilən tədbirlər "Muxtar Vilayətin məhsuldar qüvvələrinin inkişafının sürətləndirilməsi, onun istər erməni və azərbaycanlı əhalisinin, istərsə də başqa millətlərinin iqtisadi və mənəvi tələbatının ödənilməsi üçün əlverişli şərait yaradır."

Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətini Azərbaycanın tabeliyindən çıxarmaq yolunda Mərkəzin atdığı növbəti addım SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Muxtar Vilayətdə Xüsusi İdarəetmə Forması yaratmaq haqqında 1989-cu il yanvarın 12-də verdiyi fərman oldu. Dağlıq Qarabağın idarə olunması Mərkəzin nümayəndəsi A.İ. Volskinin başçılığı ilə yaradılmış Xüsusi İdarəetmə Komitəsinə həvalə edildi. Bu, faktiki olaraq Dağlıq Qarabağın Azərbaycan SSR-nin tərkibindən çıxarılması demək idi.

SSRİ rəhbərliyi qəbul etdiyi rəsmi sənədlərində belə bir təsəvvür yaratmağa çalışırdı ki, o, regionda yaranmış vəziyyəti normalaşdırmaq üçün atdığı addımlarda həm Azərbaycana, həm də Ermənistanla münasibətdə paritetlik mövqeyindən çıxış edir. Halbuki Mərkəzin Azərbaycana, azərbaycanlılara qarşı qərəzli münasibəti açıq-aşkar göz qabağında idi. Azərbaycanlılar hələ 1988-ci ildən əvvəl də SSRİ-nin mərkəzi kütləvi informasiya vasitələrində və Ermənistanın müxtəlif mətbu orqanlarında məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilən ideoloji təcavüzə məruz qalırdılar. "Mənfi azərbaycanlı obrazı" yaratmaq həmin kampaniyanın əsas məqsədi idi. Bu, 1988-ci ildə Ermənistan SSR-də, eləcə də Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində başlanmış kütləvi etnik təmizləmə əməliyyatının hazırlıq mərhələsi hesab edilə bilər. Ermənistanda yaşayan azərbaycanlıların misli görünməmiş qəddarlıqla ata-baba yurdlarını tərk etməyə məcbur edilmələri zamanı neçə-neçə soydaşımız, o cümlədən qocalar, qadınlar və uşaqlar qətlə yetirildi. SSRİ-nin rəsmi dövlət qurumları, hüquq-mühafizə orqanları və kütləvi informasiya vasitələri Dağlıq Qarabağ probleminə olduqca böyük diqqət yetirdiyi halda, Azərbaycan xalqının böyük faciəsi tam sükutla müşayiət olundu. Azərbaycan rəhbərliyinin bu məsələdə tutduğu laqeyd mövqə isə öz xalqına qarşı əsl cinayət idi.

Ermənistan SSR Ali Soveti Azərbaycan rəhbərliyinin bu mövqeyindən "cəsarətlənərək" 1989-cu il dekabrın 1-də Dağlıq Qarabağın Ermənistan SSR ilə birləşməsi haqqında qərar qəbul etdi. 20 Yanvar hadisələrinə bir neçə gün qalmış, yəni 1990-cı il yanvarın 15-də isə SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin "Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində və bəzi digər rayonlarda fəvqəladə vəziyyətin elan olunması haqqında" fərmanı ilə əslində azərbaycanlıların Dağlıq Qarabağdakı ev-əşiklərinə qayıtmaq ümidlərinə də son qoydu. Fərmanın başlığından

göründüyü kimi, Muxtar Vilayətin və "bəzi digər rayonların" kimə mənsub olması məsələsi də artıq sual altına qoyulurdu.

Mərkəzin Azərbaycana qarşı qərəzli siyasət yeritməsi, respublika rəhbərliyinin xalqın taleyinə açıq-aşkar laqeydlik nümayiş etdirməsi geniş xalq kütlələri içərisində qəzəb və etirazlara səbəb olurdu. Onlar get-gedə daha aydın şəkildə dərk edirdilər ki, Azərbaycan rəhbərliyi respublikanın, xalqın taleyi ilə bağlı gedən oyunların qarşısını almaqla acizlik və qətiyyətsizlik göstərir, bəlkə də rəhbər mövqelərini qoruyub saxlamaq üçün Mərkəzlə sövdələşərək xalqa qarşı gizli xəyanətkar planlar həyata keçirilir. Xalqın bütün məsuliyyəti öz üzlərinə götürməkdən, bu xəyanətkar planların həyata keçirilməsinin qarşısını almaq üçün ayağa qalxmıqdan başqa bir yolu qalmamışdı.

SSRİ rəhbərliyi də respublikada haqq-ədalətin bərqərar edilməsi uğrunda səsini qaldıran xalqa açıq divan tutmaq yolunu seçdi. Sovet ordusunun, xüsusi təyinatlı dəstələrin və daxili qoşunların iri kontingentinin 1990-cı il yanvarın 20-də fəvqəladə vəziyyət elan edilmədən Bakını zəbt etməsi xüsusi qəddarlıq və misli görünməmiş vəhşiliklərlə müşayiət edildi.

Ayağa qalxan xalqın inam və iradəsini qırmaq, milli mənliliyini alçaltmaq və sovet hərbi maşınının gücünü nümayiş etdirmək məqsədilə həyata keçirilmiş 20 Yanvar faciəsi totalitar kommunist rejiminin Azərbaycan xalqına qarşı hərbi təcavüzü və cinayəti idi.

Tərədilmiş cinayət və onun nəticələri göz qabağında olduğu halda respublika rəhbərliyi baş vermiş faciənin mahiyyətini hər vasitə ilə ört-basdır etməyə cəhd göstərmişdir. Xalqın tələbi və bir qrup deputatın təşəbbüsü ilə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin 1990-cı il yanvarın 22-də Yanvar faciəsi ilə bağlı çağırılmış sessiyasına respublikanın əksər siyasi və dövlət rəhbərlərinin gəlməməsi isə onların xalqın taleyinə biganə qaldıqlarını, tərədilmiş cinayətdə bu və ya digər dərəcədə iştirak etdiklərini bir daha təsdiq etmişdir. Respublika rəhbərliyi hətta şəhidlərin dəfn mərasiminə gəlməyi belə lazım bilməmişdir.

20 Yanvar hadisələrinə siyasi qiymət verilməsi tələbi ilə dəfələrlə çıxış edən Azərbaycan Xalq Cəbhəsi də hakimiyyətdə olduğu dövrdə faciəyə siyasi qiymət vermək üçün öz imkanlarından istifadə etməmişdir. Beləliklə, hadisələrdən uzun müddət keçsə də, keçmiş SSRİ-nin və Azərbaycanın rəhbərliyi tərəfindən xalqa qarşı tərədilmiş ağır cinayət açılmamış qalmışdı.

Hələ Azərbaycanda sovet hakimiyyəti mövcud olduğu dövrdə 20 Yanvar faciəsi ilə bağlı olan və geniş xalq kütlələri tərəfindən yığılıb Dövlət İstintaq Komissiyasına təhvil verilmiş konkret dəlil və sübutlar qəsdən Azərbaycandan çıxarılıb aparılmışdı. O dövrdə Azərbaycanın prokurorluq və hüquq-mühafizə orqanları müvafiq istintaq tədbirləri həyata keçirməmiş, hətta əksinə, 20 Yanvar faciəsi ilə bağlı bir sıra məxfi sənədlər, o cümlədən mühüm arxiv sənədləri bütövlüklə və ya qismən məhv edilmişdi.

SSRİ-nin digər bölgələrində, o cümlədən Tbilisidə və Baltikyanı ölkələrdə baş vermiş hadisələr sovet rəhbərliyi, xalq deputatları qurultayı səviyyəsində müzakirə edilərsə də, 20 Yanvar faciəsi zamanı baş vermiş hadisələr şüurlu şəkildə təhrif edilərək yalnız yozuma və unutanlığa məhkum edilmişdi.

Yalnız 1994-cü ildə 20 Yanvar hadisələrinə lazımcı qiymətləndirmək yolunda ciddi addımlar atılmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 5 yanvar 1994-cü il tarixli fərmanı ilə Milli Məclisə 20 Yanvar hadisələrində tam siyasi-hüquqi qiymət verməsi tövsiyə olunmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi həmin məsələyə xüsusi sessiya həbs edərək bir neçə gün davam edən iclaslarında Yanvar hadisələrinin əsl səbəblərini açıqlamış, həqiqi günahkarları aşkar etmişdir. 1990-cı il yanvarın 20-də tərədilmiş faciəli hadisələrə Milli Məclisin 29 mart 1994-cü il tarixli qərarı ilə siyasi-hüquqi qiymət verilmişdir.

XX əsr tarixində totalitarizmin törətdiyi ən qanlı terror aktlarından biri olan 20 Yanvar faciəsində Azərbaycan xalqına qarşı işlədilmiş cinayət əslində bəşəriyyətlə, humanizmə, insanlığa qarşı həyata keçirilmiş dəhşətli bir əməldir. Həmin cinayəti törədənlər indiyədək öz cəzalarını almamışlar. Xalqımız əmindir ki, müqəssirlər tarix, bəşəriyyət, eləcə də Azərbaycan xalqı qarşısında cavab verməli olacaqlar.

Azərbaycan xalqı 20 Yanvarda hərbi, siyasi, mənəvi, təcavüzə məruz qalsa da, öz tarixi qəhrəmanlıq ənənələrinə sadıq olduğunu. Vətənin azadlığı və müstəqilliyi naminə ən ağır sınaqlara sinə gərmək, hətta şəhid vermək əzmini bütün dünyaya nümayiş etdirdi. 1990-cı ilin Qanlı Yanvarında Azərbaycanın azadlığı və müstəqilliyi uğrunda şəhidlik zirvəsinə ucalmış Vətən övladları özlərinin fədakarlığı, şəhidliyi ilə xalqımızın qəhrəmanlıq salnaməsinə parlaq səhifə yazdılar. Bu gün də Azərbaycan xalqı onun milli mənliliyini qorumaq üçün öz canlarından keçməyə hazır olan övladları ilə fəxr edir.

Azərbaycanın azadlığı uğrunda qəhrəmancasına həlak olmuş vətəndaşlarımızın əziz xatirəsini 20 Yanvar faciəsinin 10-cu ildönümü ərəfəsində dərin hüznlə yad edərək **qərara alıram**:

1. Qanlı yanvar faciəsinin Azərbaycan tarixində qəhrəmanlıq və şəhidlik zirvəsi kimi müstəsna əhəmiyyətini nəzərə alaraq faciənin 10-cu ildönümünə həsr olunmuş xüsusi mərasimlər Azərbaycan Respublikasının bütün şəhər, rayon və kəndlərində geniş miqyasda keçirilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, Mədəniyyət Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi 20 Yanvar faciəsi ilə bağlı kütləvi tədbirlər, konfranslar və tematik dərslər keçirməklə gənc nəsle vətənpərvərlik, müstəqillik, milli-mənəvi dəyərlərə sadıqlıq ideyalarının aşılmasını təmin etsinlər.

3. Azərbaycan Elmlər Akademiyası və Təhsil Nazirliyi xalqımızın tarix boyu azadlıq və müstəqillik yolunda apardığı mübarizəsinin müxtəlif mərhələlərini əks etdirən fundamental elmi-tədqiqatların aparılması ilə yanaşı bu mübarizədə 20 Yanvar faciəsinin elmi baxımdan obyektiv işıqlandırılmasını, bu hadisəyə həsr olunmuş xüsusi elmi-sessiya və konfranslar keçirilməsini, müvafiq nəşrlərin hazırlanmasını təmin etsinlər.

4. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi 20 Yanvar faciəsinin 10-cu ildönümü münasibətilə onun əsl mahiyyətini müxtəlif ölkələrin ictimaiyyətinə çatdırmaq məqsədilə Qanlı Yanvarı sovet totalitar rejiminin Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi təcavüz və terror aktı kimi səciyyələndirən tədbirlər proqramı hazırlayıb həyata keçirsin.

5. Azərbaycan Respublikasının Mətbuat və İnformasiya Nazirliyi, Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkəti, qəzet və jurnal redaksiyaları 20 Yanvar faciəsinin 10-cu ildönümü ilə bağlı materialların nəşr və nümayiş etdirilməsini təmin etsinlər.

6. "Azərkinovideo" İstehsalat Birliyi 20 Yanvar hadisələrinə həsr olunmuş tammetrajlı sənədli filmin çəkilişini təmin etsin.

7. Nazirlər Kabineti bu fərmandan irəli gələn məsələləri həll etsin.

Heydər ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 16 dekabr 1999-cu il

**"20 Yanvar Şəhidi" fəxri adının verilməsi haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı
(17 yanvar 2000)**

Azərbaycan Respublikası prezidentinin 31 mart 1998-ci il tarixli 695 sayılı fərmanına uyğun olaraq **qərara alıram:**

1990-cı il yanvarın 20-də keçmiş SSRİ Silahlı Qüvvələrinin Bakıya və respublikanın bir neçə rayonuna hərbi təcavüzü zamanı yüksək vətəndaşlıq nümunəsi göstərərək həlak olmuş aşağıdakı Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına "20 Yanvar şəhidi" fəxri adı verilsin:

Abbasov Sabir Rzaqulu oğlu	Əliyev Zahid Bayram oğlu	Qocamanov Əliyusif Bilal oğlu
Abbasov Zöhrab Heydərli oğlu	Əliyev Zabulla Xeyrulla oğlu	Quliyev Səxavət Balay oğlu
Abbasova Fəridə Nəriman qızı	Əlizadə Faiq Əbdülhüseyn oğlu	Marxevka Aleksandr Vitalyeviç
Abdullayev Eyyub Mahmud oğlu	Əsədullayev Asif Kamil oğlu	Meyeroviç Yan Maksimoviç
Abdullayev Tariyel Hacıbala oğlu	Əsgərov Novruz Faiq oğlu	Məmmədov Eldar Zeynal oğlu
Abdullayev Zahid Abdulla oğlu	Əsrəfov Rəhman İsmixan oğlu	Məmmədov İbiş Behbud oğlu
Abduyev Tariyel Oruc oğlu	Əzizov Habil Komunar oğlu	Məmmədov Kamal Seyidqurban oğlu
Ağahüseynov Ağahəsən Yarı oğlu	Hacıyev Mübariz Məhəmməd oğlu	Məmmədov Mehman Sahibəli oğlu
Ağahüseynov Nurəddin Aslan oğlu	Həmidov İzzət Atakişi oğlu	Məmmədov Məmməd Yarməmməd oğlu
Ağaverdiyev Aslan Əlikram oğlu	Həməzəyev Balahüseyn Mirqəzəb oğlu	Məmmədov Rahim Vəliəğa oğlu
Alimov Ramis Xarisoviç	Həsənov Əli Xudaverdi oğlu	Məmmədov Səxavət Heydər oğlu
Allahverdiyev İlham Əjdər oğlu	Həsənov Mehman İbrahim oğlu	Məmmədov Şahin Zahid oğlu
Allahverdiyev Nəriman Əmir oğlu	Həsənov Müzəffər Qəzənfər oğlu	Məmmədov Vaqif Məmməd oğlu
Allahverdiyev Ruslan Kamal oğlu	Həsənov Sahib Nəsib oğlu	Məmmədov Vidadi Üzeyir oğlu
Allahverdiyeva Fərizə Çoban qızı	Həşimov İsrafil Ağababa oğlu	Məmmədova Larisa Fərman qızı
Alməmmədov Teymur Yəhya oğlu	Hüseynov Əlimərdan Əbil oğlu	Məmmədova Svetlana Həmid qızı

Atakişiyev Bəhrüz Tofiq oğlu	Hüseynov Nəriman Vəli oğlu	Mirzəyev Azad Əliheydər oğlu
Atakişiyev Şakir Xandadaş oğlu	Hüseynov Rahib Məmməd oğlu	Mirzəyev Elçin Hüseynqulu oğlu
Babayev Əlövsət Hidayət oğlu	Xammədov Baba Məhəmməd oğlu	Mirzəyev Vaqif Səməd oğlu
Babayev Fuad Yavər oğlu	Xanməmmədov Cəbrayıl Hüseynxan oğlu	Mövlüdov Fuad Fərhad oğlu
Babayev Rəhim Vaqif oğlu	Xaritonov Vladimir Aleksandroviç	Muxtarov Rasim Mustafa oğlu
Babayeva Sürəyyə Lətif qızı	İbrahimov İbrahim İsmayıl oğlu	Muradov Mehman Əsəd oğlu
Bağirov Baloğlan Həbib oğlu	İbrahimov İlqar Rəşid oğlu	Mursaqulov İsmayıl Həsən oğlu
Bağirov Telman Malik oğlu	İmanov Elçin Beydulla oğlu	Musayev Tofiq Ayvaz oğlu
Baxşəliyev Elçin Mirzə oğlu	İsayev Fəxrəddin Xudu oğlu	Mustafayev Mahir Vaqif oğlu
Baxşiyev Salman Babaxan oğlu	İsayev Müşviq Ağaəli oğlu	Nəsibov Allahyar İsgəndər oğlu
Bayramov İsabala Əli oğlu	İsayev Rauf Sultanməcid oğlu	Nəsirov Yanvar Şirəli oğlu
Bessantina Vera Lvovna	İsmayilov Cavad Yunus oğlu	Nikolayenko Alla Alekseyevna
Bədəlov Rövşən Seyfulla oğlu	İsmayilov Məmmədəli Novruz oğlu	Nişsenko Andrey Aleksandroviç
Boqdanov Valeriy Zakiroviç	İsmayilov Rəşid İslam oğlu	Novruzbəyli Ağabəy Oqtay oğlu
Bünyadzadə Ülvə Yusif oğlu	İsmayilov Tofiq Babaxan oğlu	Nuriyev Zahir Zəbi oğlu
Cavanşirov İlkin Zülqədər oğlu	İsrayilov Ağanəzər Araz oğlu	Orucov Şəmsəddin Əbilhəsən oğlu
Cəfərov Əbülfəz Böyükəgə oğlu	Kazımov Əflatun Həşim oğlu	Poladi Saleh Əliqulu oğlu
Durdıyev Anagəldi	Kərimov Aleksandr Ramazan oğlu	Rəhmanov İslam Oqtay oğlu
Eminov Vəfadar Osman oğlu	Kərimov İlqar İsa oğlu	Rüstəmov Rövşən Məmməd oğlu
Əbilhəsənov İlqar Yusif oğlu	Kərimov Oqtay Eyvaz oğlu	Rzayev Azad Allahverdi oğlu
Əbülfətov Mircamal Mirsaleh oğlu	Qaibov Ələskər Yusif oğlu	Sadiqov Yusif Allahverdi oğlu
Əhmədov İlqar Hamlet oğlu	Qarayev İlqar Əli oğlu	Salahov Şərafəddin Müzəffər oğlu

Ələkbərov Azər Nəsim oğlu	Qasımov Abbas Şamməd oğlu	Salayeva Sevda Məmmədəğa qızı
Ələsgərov Zaur Rasim oğlu	Qasımov Yusif İbrahim oğlu	Semyonov Aleksandr Vladimiroviç
Əliyev Aruz Əhmədli oğlu	Qeybullayev Elçin Suyəddin oğlu	Səfərov Vəfadar Ağamirzə oğlu
Əliyev Bayram Mədət oğlu	Qəniyev Mirzə Rzabala oğlu	Şərifov Mürvət Rəhim oğlu
Əliyev Çingiz Mirzəhüseyn oğlu		Tokarev Vladimir İvanoviç
Əliyev Xalqan Yusif oğlu		Tuxtamişov Fərqat Şərifullayeviç
Əliyev Namiq Kamil oğlu		Turabov Tengiz Məmməd oğlu
Əliyev Rüstəm Şahvələd oğlu		Yaqubov Nüsrət İsmayıl oğlu
		Yefimiçev Boris Vasilyeviç
		Yusupov Oleq Kərimoviç
		Zülalov İsfəndiyar Adil oğlu

Heydər ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 17 yanvar 2000-ci il

**"20 Yanvar şəhidi" fəxri adının verilməsi haqqında"
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 17 yanvar tarixli 259 nömrəli
fərmanına əlavə edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı
(27 sentyabr 2003)**

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 31 mart tarixli 695 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq qərara alıram:

"20 Yanvar şəhidi" fəxri adının verilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 17 yanvar tarixli 259 nömrəli Fərmanına "Orucov Şəmsəddin Əbilhəsən oğlu" sözlərindən əvvəl aşağıdakı sözlər əlavə edilsin:

**"Orucov Rafiq Ümid oğlu
Orucov Rəfael Ümid oğlu"**

**Heydər ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti**

Bakı şəhəri, 27 sentyabr 2003-cü il

**“20 Yanvar şəhidinin ailəsi üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü”nün
təsis edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı
(19 yanvar 2006)**

Azərbaycan xalqının tarixinə qəhrəmanlıq rəmzi kimi daxil olmuş Qanlı Yanvar faciəsindən artıq 16 il keçir. 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Sovet ordusu hissələri heç bir xəbərdarlıq edilmədən Bakı şəhərinə, eləcə də Azərbaycan Respublikasının bir sıra digər şəhər və rayonlarına yeridilərək Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı Azərbaycan xalqının suveren hüquqlarının bərqərar edilməsi üçün ayağa qalxmış dinc əhaliyə amansızcasına divan tutmuşdur.

Sovet rejiminin hərbi, siyasi və mənəvi təcavüzünə məruz qalmış Azərbaycan xalqı bu Qanlı Yanvar günündə tarixi ənənələrinə sadıq olduğunu bütün dünyaya nümayiş etdirmiş və bununla da 20 Yanvar günü Azərbaycan xalqının qəhrəmanlıq salnaməsinə parlaq səhifə kimi həkk olunmuşdur.

Kütləvi terror aktları ilə müşayiət olunan bu hərbi-siyasi təcavüzün və mənəvi qəsdin qurbanı olmuş insanlar xalqımızın milli müstəqillik duyğusunun yüksəldilməsində müstəsna rol oynamışlar.

1990-cı ilin yanvar ayında faciəli hadisələr zamanı Azərbaycan Respublikasının azadlığı, suverenliyi uğrunda həlak olanların əziz xatirəsini yad edərək, şəhid ailəsi üzvlərinin sosial müdafiəsini gücləndirmək və onlara dövlət qayğısını artırmaq məqsədilə **qərara alıram**:

1. 1990-cı ilin yanvar faciəsi zamanı şəhid olmuş hər bir şəxsin ailəsinə ayda 300 (üç yüz) manat məbləğində “20 Yanvar şəhidinin ailəsi üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü” təsis edilsin.
2. Müəyyən edilsin ki, bu Fərmanın 1-ci bəndi ilə təsis edilən təqaüd həmin şəxslərin ailə üzvlərinin sayına bərabər bölünməklə dövlət büdcəsində Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə nəzərdə tutulmuş xərclər hesabına həmin Nazirlik vasitəsilə ödənilir.
3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Fərmandan irəli gələn məsələləri həll etsin.
4. Bu Fərman 2006-cı il yanvarın 1-dən qüvvəyə minmiş hesab edilsin.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 yanvar 2006-cı il

**1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar əlil olmuş şəxslərə Azərbaycan
Respublikası Prezidentinin təqaüdünün təsis edilməsi haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı
(19 yanvar 2011)**

1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar sağlamlıqlarını itirərək əlil olmuş şəxslərin sosial müdafiəsini gücləndirmək və onlara dövlət qayğısını artırmaq məqsədi ilə qərara alıram:

1. 1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar əlil olmuş şəxslərə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdü təsis edilsin və onun aylıq məbləği aşağıdakı kimi müəyyən edilsin:

I qrup əlillərə – 150 manat

II qrup əlillərə – 130 manat

III qrup əlillərə – 100 manat.

2. Müəyyən edilsin ki, bu Fərmanın 1-ci bəndi ilə təsis edilən təqaüd Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən dövlət büdcəsinin “Sosial müdafiə və sosial təminat bölməsi” vəsaiti hesabına ödənilir.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Fərmandan irəli gələn məsələləri həll etsin.

4. Bu Fərman 2011-ci il yanvarın 1-dən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 19 yanvar 2011-ci il.

**“20 Yanvar şəhidi” fəxri adının vəsiqəsinin təsviri
(16 mart 2020)**

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
1998-ci il 29 dekabr tarixli 51 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş
“20 Yanvar şəhidi” fəxri adı haqqında Əsasnamə”yə

əlavə

“20 Yanvar şəhidi” fəxri adının vəsiqəsinin

TƏSVİRİ

1. “20 Yanvar şəhidi” fəxri adının vəsiqəsi (bundan sonra – vəsiqə) 7 sm x 19,5 sm ölçülü cilddən ibarətdir. Vəsiqə qırmızı rəngdədir, vəsiqənin cildinin üst tərəfində ortada qızılı rənglə “20 YANVAR ŞƏHİDİ” FƏXRİ ADININ VƏSİQƏSİ” sözləri yazılmışdır.
2. Vəsiqənin içliyinin birinci səhifəsində yuxarıda ortada Azərbaycan Respublikası Dövlət Gerbinin rəngli təsviri verilir, onun altında “20 YANVAR ŞƏHİDİ” FƏXRİ ADININ VƏSİQƏSİ”, həmin sözlərin altında “№__” işarəsi, onun da altında “Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ___ il “___” ___ tarixli ___ nömrəli ___ ilə” sözləri yazılır.
3. Vəsiqənin içliyinin ikinci səhifəsində birinci sətirin altında ortada “soyadı”, ikinci sətirin altında ortada “adı”, üçüncü sətirin altında ortada “atasının adı” sözləri, onun altında sol tərəfdən başlayaraq “20 Yanvar şəhidi” fəxri adı verilmişdir.” cümləsi, həmin cümlənin altında isə “Azərbaycan Respublikasının Prezidenti” sözləri yazılır.

“20 Yanvar şəhidi” fəxri adının vəsiqəsinin

ESKİZİ

	<p>“20 YANVAR ŞƏHİDİ” FƏXRİ ADININ VƏSİQƏSİ</p>
<p> “20 YANVAR ŞƏHİDİ” FƏXRİ ADININ VƏSİQƏSİ № _____ Azərbaycan Respublikası Prezidentinin _____ il “_____” _____ tarixli _____ nömrəli _____ ilə</p>	<p>_____ soyadı _____ adı _____ atasının adı “20 Yanvar şəhidi” fəxri adı verilmişdir. İLHAM ƏLİYEV Azərbaycan Respublikasının Prezidenti</p>